สนค. ถอดบทเรียนเอลนีโญ 3 รอบ พบราคาอาหารเคลื่อนไหวต่างกัน ชูข้อมูลเชิงลึกวางแผนสินค้าเกษตรล่วงหน้า

สนค. วิเคราะห์ข้อมูลอัตราเงินเฟ้อสินค้าอาหาร 5 หมวดจากช่วงเอลนีโญย้อนหลัง 3 รอบ พบว่า สินค้าแต่ละชนิดไม่ได้มีทิศทางราคาเหมือนกัน ในแต่ละรอบผลการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน และบางหมวดยังเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องหลังสิ้นสุดเอลนีโญ ชี้บทเรียนจากอดีตช่วยให้ภาครัฐและภาคธุรกิจวางแผนได้แม่นยำขึ้น พร้อมเสนอเชื่อมโยงข้อมูลภูมิอากาศ ผลผลิต และภาวะตลาด เพื่อเตรียมมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม

นายนันทพงษ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญสร้างความไม่แน่นอนและความผันผวนต่อปริมาณผลผลิตการเกษตร ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงของปริมาณฝนและอุณหภูมิที่กระทบต่ออัตราผลผลิตต่อไร่ และช่วงเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาดในแต่ละพื้นที่คลาดเคลื่อนไปจากปกติ สนค. จึงได้วิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของอัตราเงินเฟ้อในกลุ่มสินค้าอาหารสำคัญเพื่อถอดบทเรียนจากเอลนีโญที่ผ่านมา โดยวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามชนิดสินค้า ช่วงเวลา และบริบทของตลาด

การศึกษาครอบคลุมสินค้าอาหาร 5 หมวด ได้แก่ ข้าว เนื้อสัตว์ ไข่ ผักสด และผลไม้สด ในช่วงเอลนีโญ 3 รอบ คือ ปี 2558 - 2559 ปี 2561 - 2562 และปี 2566 - 2567 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอัตราเงินเฟ้อรายหมวดในช่วงเกิดเอลนีโญและช่วงหลังจากนั้นตามกรอบการศึกษา พบข้อค้นพบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก สินค้าอาหารไม่ได้ปรับตัวในทิศทางเดียวกัน แม้เผชิญสภาพภูมิอากาศในช่วงเวลาเดียวกัน โดยในทั้ง 3 รอบที่ศึกษา ไม่พบรอบใดที่สินค้าทั้ง 5 หมวดมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยเป็นบวกพร้อมกัน เช่น ช่วงเอลนีโญ ปี 2561 - 2562 ข้าวและเนื้อสัตว์มีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ 5.3 และ 6.4 ตามลำดับ ขณะที่ผลไม้สดมีค่าเฉลี่ยติดลบร้อยละ 1.6 สะท้อนว่า ต้องพิจารณาปัจจัยเฉพาะของสินค้า ทั้งปริมาณผลผลิต ฤดูกาล ต้นทุน และความต้องการของตลาด

ประการที่สอง อัตราเงินเฟ้อของสินค้าหมวดเดียวกันมีทิศทางแตกต่างกันในแต่ละรอบ เช่น อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยหมวดเนื้อสัตว์อยู่ที่ร้อยละ 6.4 ในรอบปี 2561 - 2562 แต่ติดลบร้อยละ 15.3 ในรอบปี 2566 - 2567 ส่วนหมวดไข่มีค่าเฉลี่ยติดลบร้อยละ 3.1 ในรอบปี 2558 - 2559 และเป็นบวกร้อยละ 6.4 ในรอบปี 2566 - 2567 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ไม่ควรนำประสบการณ์จากรอบใดรอบหนึ่งมาคาดการณ์ราคาสินค้าในรอบถัดไป

ประการที่สาม การติดตามไม่ควรสิ้นสุดพร้อมปรากฏการณ์เอลนีโญ เพราะสินค้าบางหมวดมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องในภายหลัง ตัวอย่างเช่น ในรอบปี 2561 - 2562 หมวดข้าวมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ 5.3 ในช่วงเอลนีโญ ก่อนเพิ่มเป็นเฉลี่ยร้อยละ 9.4 ในช่วงหลัง ขณะที่หมวดไข่ในรอบปี 2558 - 2559 เปลี่ยนจากเฉลี่ยติดลบร้อยละ 3.1 เป็นบวกร้อยละ 8.1 ในช่วงหลัง จึงควรติดตามผลผลิตและภาวะตลาดอย่างต่อเนื่อง แม้สภาพภูมิอากาศจะเข้าสู่ภาวะปกติแล้ว

สนค. เน้นย้ำว่า การเปลี่ยนแปลงของอัตราเงินเฟ้อสินค้าอาหารเกิดจากหลายปัจจัย ผลการศึกษาจึงไม่ได้ชี้ว่าเอลนีโญเป็นสาเหตุโดยตรงของการเปลี่ยนแปลงราคา แต่ช่วยระบุลักษณะและช่วงเวลาที่ควรเฝ้าระวัง โดยต้องพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบด้วย ทั้งปริมาณน้ำต้นทุน ระบบชลประทาน ผลผลิต ต้นทุนการผลิต และความต้องการของตลาด

จากผลวิเคราะห์ดังกล่าว สนค. เสนอให้เปลี่ยนแนวทางจากการติดตามความเคลื่อนไหวของราคาภายหลังไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนล่วงหน้า โดยเชื่อมโยงข้อมูลพยากรณ์อากาศ ปริมาณฝนและน้ำต้นทุน พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต สต๊อกสินค้า ต้นทุน ราคา และสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์สัญญาณที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและพื้นที่เป็นรายกรณี สนับสนุนการเตรียมมาตรการให้เหมาะกับช่วงเวลาของการผลิตและการจำหน่าย

ในระยะเริ่มต้น สนค. เสนอให้ความสำคัญกับการติดตามสินค้าเกษตร 6 ชนิด โดยพิจารณาบทบาทในห่วงโซ่อุปทานและลักษณะตลาด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่เชื่อมโยงกับต้นทุนอาหาร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปาล์มน้ำมัน โดยข้าวเป็นอาหารหลักของครัวเรือน ขณะที่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นวัตถุดิบต้นน้ำของอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตเนื้อสัตว์และไข่ ส่วนปาล์มน้ำมันเป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันบริโภคและอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป จึงควรติดตามผลผลิต สต๊อก ความต้องการใช้ และต้นทุนตลอดห่วงโซ่ เพื่อให้การวางแผนจัดหาและกระจายสินค้าเป็นไปอย่างสมดุล รวมทั้งช่วยรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าอาหารที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มที่เชื่อมโยงกับตลาดต่างประเทศ ได้แก่ มันสำปะหลัง ยางพารา และทุเรียน โดยให้ความสำคัญกับการติดตามผลผลิตและความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ การบริหารจัดการผลผลิตในช่วงที่ออกสู่ตลาด คุณภาพและมาตรฐานสินค้า ตลอดจนโอกาสในการแปรรูปและกระจายตลาด เพื่อสนับสนุนการรักษาเสถียรภาพราคาและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย รวมทั้งเตรียมพร้อมในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับสถานการณ์

สำหรับ**เกษตรกร** ควรใช้ข้อมูลสภาพอากาศและน้ำต้นทุนในพื้นที่ประกอบการกำหนดช่วงเพาะปลูก และการบริหารผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและลดการกระจุกตัวของผลผลิต ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวสนับสนุนคำแนะนำเฉพาะพื้นที่และช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม

สำหรับ**ผู้ประกอบการ โรงสี ผู้ผลิตอาหารสัตว์ และอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร** ควรวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ บริหารสต๊อก และกระจายแหล่งจัดซื้อให้สอดคล้องกับปฏิทินผลผลิต ส่วนผู้ส่งออกควรติดตามแนวโน้มผลผลิตของคู่แข่งและความต้องการในตลาดปลายทาง เพื่อบริหารคำสั่งซื้อ การส่งมอบ และโอกาสทางการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับ**ประชาชน** การติดตามข้อมูลราคาสินค้าจำเป็นจากกรมการค้าภายในและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดในพื้นที่จะช่วยประกอบการเลือกซื้อสินค้า เปรียบเทียบราคา และวางแผนค่าใช้จ่ายให้เหมาะสม โดยไม่มีความจำเป็นต้องเร่งซื้อหรือกักตุนสินค้า

“บทเรียนจากเอลนีโญ 3 รอบที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า สินค้าเกษตรแต่ละชนิด***มีปัจจัยและจังหวะการเปลี่ยนแปลงของราคาแตกต่างกัน*** สิ่งสำคัญจึงไม่ใช่การคาดการณ์ว่า ราคาสินค้าทุกชนิดจะปรับตัวขึ้นหรือลงไปในทิศทางเดียวกัน แต่ควรนำข้อมูลเชิงลึกมาใช้ให้ถูกสินค้า ถูกพื้นที่ และถูกเวลา หากเราติดตามสัญญาณเตือนอย่างเป็นระบบและวางแผนตั้งแต่ต้นน้ำ จะช่วยให้เกษตรกรบริหารการผลิตได้ตรงจุด ผู้ประกอบการจัดการวัตถุดิบและต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจบริโภคอย่างมั่นใจมากขึ้น” นายนันทพงษ์ฯ กล่าว

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์
7 พฤศจิกายน 2569